શ્રી નવીન

સતી સંયુકતા—નાટકનાં ગાયનો.

શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર સયાજીરાવ મહારાજાશ્રિત

શ્રી દેશી નાટક સમાજને માટે

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ઝવેરી ડાહ્યાભાઇ ધોળસાજી

માજી સંસ્કૃત શિક્ષક મિશન હાઇસ્કુલ-અમદાવાદ

આવૃત્તિ ૨ જી.

મુંબઈ.

પારસી પ્રીંટીંગ પ્રેસમાં છાપ્યું છે.

સંવત ૧૯૫૧—સને ૧૮૯૫.

કી. રૂ ૦-૨-૦

સતી સંયુકતા નાટકની પ્રવેશવાર હકીકત.

અંક ૧ લો.

૧—કનોજના રાજા જયચંદની દરબાર દિલ્લિના રાજા પૃથિરાજ ચહુ આણનો દશોંદી ભાટ મહાકવિચંદ પૃથિરાજે માંડેલા યજ્ઞમાં પૃથિરાજના મસીઆઈ જયચંદને તેડું કરવા આવેછે. જયચંદ અભિમાનથી તિરસ્કાર સાથે ના પડાવે છે અને પોતે ચાલુ જમાનામાં ન કરવા લાયક રાજ સુયયજ્ઞ માંડવાનો ઠરાવ કરેછે તથા પોતાની દીકરી સંયુક્તાનો સ્વયંવર કરવો નિરધારે છે.

૨—જયચંદનો હરામી પ્રધાન ધનપત. રાજા પાસેથી પૈસા પડાવવા એક જોગી જોડે પેરવી.

૩—જયચંદની માનીતી પટરાણી. પ્રધાન સાથે બદચાલ. જોગીનું આવવું. જયચંદનું અચાનક અંતઃપુરમાં આવવું. માનીતી તથા ધનપતનું પાપ પ્રગટ થવાની તૈઆરી; ધનપતની યુકિતથી નિર્દોશ કરવું. નિરપરાધી જોગીનું ' ?ાપાર થવુ.

૪—જયચંદનો માનીતો પૂંજીઓ રાત. પૃથિરાજને ત્યાં તેડું કરવા જવાની તૈઆરી. બે ધાંયજીઓ. જુની અને નવી.

૫—દિલ્લિમાં પૃથિરાજની કચેરી. જયચંદના રાજસૂયની જાણ પડવી. ધાંયજાનું તેડું. કુમાર રેણુશીનો જવાબ. યજ્ઞમાં ભંગ કરવાની પેરવી.

૬—પૃથિરાજની દરબારમાં બેઠક માટે અપમાન પામેલો દંશી ઠાકોર. પૃથિરાજની રાખ્ય કર્ણાટકીની દાસી મારફતે પ્રધાન કૈમાસનું કાસળ કાઢવા રચના પૃથિરાજને કાન ભંભેરી કર્ણાટકીને ત્યાં લઈ જવા.

૭—રાખેલી કર્ણાટકી. દાસીની નીચ યુકિત. કૈમાસનું આવવું. બન્નેને શરાબ પાવો. પૃથિરાજનો ઠાકોર સાથે ગુપ્ત પ્રવેશ. નિર્દોષી

કૈમાસને બાણથી પાર કરવો. કર્ણાટકીને દેશ નિકાલ. કર્ણાટકીનો જયચંદને ત્યાં રહેવાનો ઠરાવ. ઠાકોરને પ્રધાન પદવી. નિમકહરામી નીચ દાસીને શિક્ષા.

૮—કુમાર રેણશી, તથા કૈમાસના ભાઈ અને રાજાના સાળા સેનાધિપતિ ચામુણ્ડરાય. હાથીનું છુટવું. ચામુણ્ડરાયનું તે હાથીને મારવું. પ્રપંચી ઠાકોરનો પ્રપંચ. પૃથિરાજના કાન ભંભેરી, ચામુણ્ડરાયને બેડી નંખાવવી. ચામુણ્ડરાયની કામ પડયે પણ લોઢું હાથમાં લેવાની પ્રતિજ્ઞા.

૯—ચંદ અને પૃથિરાજ. સંયુકતાના રૂપનું વર્ણન. સંયુકતાનો ખાનગી પત્ર અને સંયુકતાનો સ્નેહ. ચંબુવાળાના વેશે ચંદ સાથે જયચંદની દરબારમાં જવાનો ઠરાવ.

૧૦—જયચંદને પોતાનો ભાઈ બાળુકારાય જે પૃથિરાજને બાંધિ લાવવા મોકલ્યો હતો તેને પૃથિરાજના લશ્કરે કાપી નાખ્યો એવા સમાચાર મળે છે. રાજસૂય બંધ રહેછે. સ્વયંવરમાં છડીદારને ઠેકાણે પૃથિરાજ તથા તેના બનેવી ચિતોડના રાજા સમરસિંહનાં પૂતળાં કરી બેસાડવાનો હુકમ અપાય છે. ચંદ તથા ચંબૂવાળાને વેશે પૃથિરાજ કચેરીમાં આવેછે. જયચંદનો વેહમ કર્ણાટકીને બોલાવવી. કર્ણાટકી અડધું ઓઢીચંદની શમશ્યાથી સમજી ઓઢેલું કાઢી નાંખેછે. જયચંદનો વધતો જતો વેહમ કર્ણાટકીનું સમાધાન કરવું. કર્ણાટકી દુતી તરીખેની ફરજ દ્વિઅર્થી કાવ્યમાં બજાવે છે.

૧૧—સંયુકતા સાહેલીઓ સાથે.

૧૨—ધાંયજાભાઈ વિવાહમાં.

૧૩ સ્વયંવર પૂતળાંને વરમાળ આરોપવી. રાજાઓનો ગુસ્સો.

અંક બીજો.

૧—સંયુકતા કેદમાં. જયચંદનું આવી સમજાવવું. સંયુકતાનો દ્દઢ વિચાર. માનીતીનું સમજાવવું.

૨—પૃથિરાજ ગંગાનદિને કિનારે સંયુક્તાના મહોલની બાજુએ રણભૂમિમાંથી અચાનક આવી ચઢેછે. સંયુક્તા સ્વારને જોઈ પ્રેમઘેલી સાહેલીઓને તેડી લાવવા તાકીદ આપેછે. પૃથિરાજ સંયુક્તાને જોઈ ચકિત

૩—મહોલમાં મેળાપ. ગાંધર્વ લગ્ન, અને હરણ.

૪—દિલ્લિમાં સંયુક્તાના વીવાહનું જમણ. ટેલીઓ ભટ. દક્ષણી અને આંધળે બેરૂં કુંટાવું.

૫—બગીચામાં સંયુક્તા સાહેલીઓ સાથે ગરબામાં, પૃથિરાજ સાથે વિલાસમાં દાસીઓની ચોકી, ચંદ અને હાહુળીરાય હમીરનું મહારાજાની મુલોકાતે આવવું દેવડી ઉપરથીજ માર ખાઇ પાછા જવું.

૬—ચન્દ, હાહુળીરાય અને મ્હાજન. હાહુળીરાયને ગુસ્સો. પૃથિરાજને ખરાબ કરવાની પ્રતિજ્ઞા લઈ જયચંદ પાસે જવું.

૭—જયચંદ, ધનપત; હાહુળીરાયની વાત સાંભળી શાહાબુદીન ગોરીને બોલાવવાની તતારખાં મારફતે ગોઠવણ.

૮—સંયુકતાનું સ્વપ્ન. પોપટ મારફતે સમરસિંહ આવ્યાના તથા યવન સૈન્ય આવી પહોંચ્યાના સમાચાર મળવા. સમરસિંહને મળવા જવું.

૯—સમરસિંહ તથા તેમનો કુમાર કલ્યાણ. યોદ્ધાઓને શુરાતન ચઢાવવા ભાષણ. પૃથિરાજનું આવવું. સમરસિંહનો ઠપકો. યુદ્ધની ગોઠવણ. સંયુક્તા રણમાળ આરોપે છે.

૧૦—કુમાર રેણશી તથા કલ્યાણનો વિવાદ. રેણશીનો યુદ્ધે ચઢવા આગ્રહ.

૧૧—યુદ્ધ. હમીરનું મ્હોત, પૃથિરાજનું કેદ થવું કાચ ફેરવી આંખો ફોડવી.

અંક ત્રીજો.

૧—સંયુક્તા ઈશ્વર-ભક્તિમાં. પૃથિરાજ કેદ થયાના સમાચાર ચંદ મારફતે. ચંદનું ગીજની જવા નિકળવું

૨—ધાંચળની ક્રમબખ્તી

૩—જયચંદનું જંગલમાં માનીતી તથા ધનપત સાથે. નાશી છુટવું. માનીતી તથા ધનપતનો દગો, પડતા ઉપર પાટુ. જયચંદનો જુમનામાં ડુબી આપઘાત કરવો.·દેશપાર કરેલા જોગીના હાથમાં ધનપત તથા માનીતી શપડાયછે. જોગી ડુબાડી દેઈ વેર વળ્યુ સમજે છે.

૪—ચિતોડમાં સમરસિંહની રાણી કરમાદેવી કુંવરી કુંવરની છેલ્લી મુલાકાત લઈ સાહેલીઓ સાથે કેસરીઆં કરવા કુદી પડેછે.

૫—પૃથિરાજ ગીજનીમાં કેદખાનામાં ચંદ સાથે મુલાકાત શબ્દવેધી બાણ મારવાની પેરવી.

૬—સંયુકતા પતિ વિરહમાં.

૭—સાત તવા. શબ્દવેધી બાણ. શાહાબુદિનનું મોત. ચંદ તથા પૃથિરાજનું પરસ્પર કટાર ખાઈ મરવું.

૮—સંયુકતા. સતી થવાની તૈયારી.

૯—ધાંચળના કજીઆનું પતવણું.

૧૦—સંયુકતા સતી થાય છે.

મુખ્ય પાત્રોનાં નામ.

—:o:—

સંયુક્તા	જયચંદની પુત્રી. પૃથિરાજની રાણી
જયચંદ	કનોજનો રાઠોડ રાજા
પૃથિરાજ	દિલ્લિનો ચહુઆણ રાજા. જયચંદનો મસીઆઈ ભાઈ
ધનપત	જયચંદનો પ્રધાન.
કૈમાસ	પૃથિરાજનો સાળો તથા પ્રધાન
ચામુણ્ડરાય...	કૈમાસનો ભાઈ તથા પૃથિરાજનો સેનાપતિ
માનીતી	જયચંદની રાણી
ચંદ...	પૃથિરાજનો રાજબારોટ કવી તથા મિત્ર.
રેણશી	પૃથિરાજનો પાટવી કુંવર.
સમરસિંહ...	પૃથિરાજના બનેવી તથા સલાહકાર ચિતોડના ચોગીરાજ રાજવી.
કલ્યાણ	સમરસિંહનો પાટવી કુંવર
કર્માદેવી	સમરસિંહની પટરાણી
હાહુળીરાય	પૃથિરાજનો સામંત પાછળથી દેશદ્રોહી.
શાહાબુદ્દિન...	ગીજનીનો ઘોરી બાદશાહ.

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

મંગળાચરણ.

ગાંઉ આજ આનંદે જીણુંદ ગુણ હરખે
જનમ સફળ આ—ગાંઉ૦
શાંતિદાતા શાંતિનાથ, કૃપા કરો ધરો હાથ
સ્તવન નમનથી દીનજન વંદે—ગાઉં૦
પાપ તુ અમાપ કાપ, તાપ ત્રિવિધ ટાળી નાંખ
નવીન નાથ શ્રી નિવાસ, પાસ પૂર દાસ આશ—

નટી—ગઈ ગીષ્મ થયું ચોમાસું વિરહી વરસાવે આંસુ
નિરખે છે કઇ દિશ નાસું ચોગમ આ ચાતક પ્યાસુ
પિયુ પિયુ પુકારે બપૈઆ, મોર નાચે થૈઆં થૈઆં
ગાયે મલ્હાર રાગ ગવૈઆ,
સુણીકાન—આણીનેભાન—મળે પ્રિયપ્રાણ—મદન રસપ્યાસુ-ગ૦
જળજળ સ્થળ સઘળે ભાસે, ઘેરે જગ ઘન ઉલ્લાસે,
જંગલમાં નદીપુર નાસે, અંધારૂં શું હવણાં ખાશે,
ગગડાટ કરે ઘનમાલા, ચળકાટ કરે વિજળવાળી,
બીનેલી બિચારી બાળા,
ભેટે જઇને ભરથાર, હઠીલી નાર, પતિ કહે આશુ—ગઇ૦
વિરહી જન આંસુ સુકાશે, પ્રિય જનનો સંગમ થાશે,
પણ **ભરત ભૂમિ** શી આશે, દિન વ્યતીત કરતી જાશે;
ગત વીર જગાવા કાજે, કયું ઘન મંડળ છે ગાજે.
કયો મોર મલ્હાર બીડ બાજે
હાચાર, બની લાચાર, ખમીને માર, પાડવાં આંસુ,—ગઇ૦—

ક્યાં રામ, ભીમ, ને કર્ણ? મહાવીરે પામ્યા મર્ણ
દુર્જનથી ધ્રુજે ચર્ણ, ક્યાં ભરત ભૂમિ કરે શર્ણ
કેસરી પડીઆ છે કેદ, કુસંપે થયા શિર છેદ
રે ખરે ધરો મન ખેદ
ધનરાયથી શીખી સાર, વર્તતાં વાર, કરે કુણ ખાસું—ગઈ૦

વારાંગના— ૧

પ્રબળ છો રાજવી પોતે—એ ટેક.
સકળ જગમાં, સજન જનમાં
વિજય વ્યાપ્યો, સુજશ સ્થાપ્યો—પ્રબળ૦
કીર્તિકોટ ઉપર ધ્વજ દંડ, પૂર્ણ પ્રતાપી અને પ્રચંડ
અબળા જન મનના આનંદ, જયજય રાજમણિ જયચંદ

ચંદ—

બર્ચા હામ દામ ઠામ નેકનામ પૃથિરાજ.
મસીઆઇ ભાઈ આજ યજ્ઞ કાજ મચ્યો હે.
જચ્યો જાકે દિલ્લ રામ હુવો હે પૂરન કામ.
શાહબુદિન શાહ જાકે હાથ માંડ બચ્યો હે.
ગોરીશાહ કેદ કીનો પ્રભુને ખજાનો દીનો.
જાચકમેં નામ કીનો રાજપુત સચ્ચો હે.
ધરન કંઠ કીર્તિમાલ ઉમંગિત હુવો હાલ.
તેડે સહ બાલગોપાલ જગન મંડપ રચ્યો હે—

દુહો.

છમા ભૂષન હે ભૂપકો ભૂલે કથઉં જયચંદ.
ન્યાય નિપુન ચહુઆનહે પૃથિરાજ મતિમંત—

જોગી— ૨

રામચરનકો રટન હમારે, ઓ રકછુ નાહિં દિલમેં ધારે—
એ ટેક.

માલ ખજાના દોલત મ્યાના, છોડ સખી જમદાર સાધારે—
મારે ફીરતે ધનધન કરતે, મારે ગયે સબ વ્હોહી ધૂ ારે—
અપને તો હે સબસેં ન્યારે, રામરામ મુખસેંહી ઉચારે—

ધનપત— ૩

પૈસા પૈસા પૈસાની અહિં છે વાત વ્હાલારે
ન્હોયે ન્હોયે તમાસા તણા ઠાઠ ઠાલારે—
પૈસા પાસે પેખી કહેશે આવો ભાઈ પધારો
જર વિણુ જુતી પાસેથી પણુ ધક્કા મારણુ ધારો—પૈ૦
પૈસાવાળા બની પરીક્ષક, પંડિતમાં પોસાતા
ગુણી અને દાતા પૈસાથી, ફોગટ બાકી ફાંફા—પૈ૦

માનીતી— ૪

ખીલ્યાં ખુબ ગુલાબોરે, ઘડી પછી કરમાશે;
જરી વીજળી ઝબકીરે, પલક પછી જો નાસે—
મેઘ મંડળ મળીયુંરે, વખત વીત્યે વેરાશે
રંગ સંધ્યા સમયનારે, જરા રહીને જાશે—
એમ જોબન જાણોરે, ઝડપ ઝટ જાવાનું
થઇ પડશે સાહેલીરે, પછીથી થાવાનું

દાસી— ૫

શું કામ તણી બલિહારી, થાય વિદ્વાનો અવિચારી—શું૦
ભૂલી જ્ઞાન અને ભાન, રટે એક પ્યાર પ્યાર—શું૦
રૂપ રંગ બાજુ રહે, જાય બળી અધિકાર

કઈનું કઈક કરાય છે, પડતાં મદનનો માર—શું૦
પૃથ્વીપતિ જેને ગણે હૈયા કેરો હાર
તે પટરાણી ઈચ્છતી દિવાનને દિલદાર—શું૦

જયચંદ— ૬

શાને શાને (૩) રીસાયે શાણી હો
મારી પ્યારી મધુરી મનમાની—શાને૦
વદન કમળ જો આ કરમાયે, અંતર મારૂં અતિ અકળાયે
નાના નાના (૩) રખે તું દાખવે
આવી નાદાની ફરી દિલજાની—શાને૦
હાજર ઉભો હું છું હજુરમાં, તોયે તણાયે મિજાજપુરમાં
જારે જાજા (૩) થોડા સો મિઠ્ઠા હો
મારી મિઠ્ઠી હવે લ્યો માની—શાને૦

જય૦ માની૦— ૭

પ્રિયે આનંદ ઉર ઉભરાય, નિરખું, હરખું મુખડું—
માનુની તું મદભરી, તને નિરખી સુંદરી.
મારી ચિત્તવૃત્તિ ઠરી—પ્રિયે૦
કાયા ન્યારી કરી કિરતારે, જાન જુદાઈ ન ધારે.
સુંદરી જન્મ સફળ મન માનું,
વાહ વાહ પ્યારા પ્રાણનાથ, સદા રહું રસીલી સાથ.
આનંદે લ્યો તાળી હાથ—હા—પ્રિય૦—

ચાંયજો— ૮

એહેહ ઉંહું એહેહે ઉંહું.
કેવો પુંજીઆ રાતનો છે બ્હાર, અલ્યા આપણે થયા સરદાર.
કેવું દરબારમાં છે માન—કહે ભાઈ આવો આવો આવો આવો.

ત્યારે હું તો રહું છું નોખો નોખો-થઈ ખુબ મોંઘો મોંઘો મોંઘો-
કેવો૦—

અલ્યા બાયડી વરણ્યો છું બે-એક નવી અને એક જુની.
મારી નવી છે કાળજાની કોર-આંચ આવવા ન દઉં ટાઢી ઉની'
એ હું હે ઉંહુ-કેવો૦-

ખાંયજો-ધાંયજ— ૯

નવી પ્રાણ થકી તું પ્યારી, તારા પર હું વારી વારી;
મેઠા મેઠા બોલ ઉચારી, મારૂં કાળજું લીધું કાઢી;
મોઢું તારૂં મનહર જોઇને હૈયું આ હરખાય.
આમ તાકીને આખો દાડો બેશી રહું એમ થાય-
મ્હોટા ભાગ્યે મળી નવી તું ભલે ભલે અવતાર-નવી૦
આવ્ય મારી બાપુડી આવ હવે ઘરમાં-જાઓ નથી આવતા
એ તારો લટકો ને એ તારો ચટકો-હાં-નવી૦-

બારાંગના— ૧૦

રાજ રાજે ચોહાણનું આજે પ્રજા છે આનંદમાં.
કંપારી આવી વસી એક ધ્વજ દંડમાં.
પુષ્પો બીચારાં એક બંધમાં-આજે૦
સુનાં ઘરો પડયાં એક સારી પાંટમાં.
હાંસો છે એક જળ પાત્રમાં-આજે૦
તેજસ્વી દિનમણિ કાન્તિ નિશામણિ.
દર્શનથી દિન જાય શાન્તિમાં-આજે.

ચાંદ.— **કવિત.**

દાની બલિરાજ જીસો, માની રાવનરાજ જીસો.
જ્ઞાની રાજા રામ જીસો ધરનીકો ધની હે.

સમતા સાગર સમાન પ્રભુતા પ્રભુ પ્રમાન.
ઋદ્ધિ સિદ્ધિ જાકી દેવરાજ જીસી બની હૈ.
યવનોકુ દાર માર ધર્મ પંથ દીયો સવાંર.
નીકે ગુનનકી ખની આપ સભર ધની હૈ.
શૂરાકે શિરમની દાનીકે દીનમની.
શૃંગાર હાર મધ્યમની ચહુઆન કુલ મની હૈ—

રેણુશી— ૧૧

કહેજે તારા રાજાને થાય તે કરે;
થાય તે કરે ચહુઆણ નહિં ડરે—કહેજે૦—
રાજબીજ હજુ નથી ગયું કાંઈ રસાતળ.
સાંખી ખાશે મુગા મોઢે અલ્યા આવું કુતુહળ.
બાપુજા—અરેજા—ચાલ્યોજા—કહેજે૦—
ધર્મકાજ ક્ષત્રી ગજ ગાજે, રાજરાજ પાપી મદ ભાજે.
મૂર્ખ મદાંધ થઈ શું રાચે—બાપુજા૦—કહેજે૦—

પૃથિરાજ— ૧૨

અહા નરનાથને નથી જંપ જુઓ પળવાર—
સમજે પ્રજાકે રાજા સુખી છે,
સુખન મનશાંતિ વિના મળનાર—અહા૦
ભભકો બ્હાર થકી બહુ ભાસે,
નહિં કંઇ મહિં મન સમજે સાર—અહા૦
કંટાળી ભગવાન કહું છું,
ગરીબ ઘર કાં ન કીધો અવતાર—અહા૦

કર્ણાટકી— ૧૩

હજુ બાળ મળી ન મનમોહનની—હજુ૦
હાંરે પપૈઆ પેઠે પિયુ પિયુ કરી હારી—બાળ૦

વિરહ સતાવે વસંતમાં, ઉનાળે તન તાપ.
કરગરતી આ કામની, પિયુ પધારો આપ-ભોળ૦
ગાજે વાદળ ગગનમાં, માનુની મન મુઝાય.
વાદળ વીરા વીનવું, સંદેશો લઇ જાય-હજુ.

સાહેલીઓ— ૧૪

કંઇ રંગે રમતાં રજની જાશે, પીલ્યોને શરાબ-એ ટેક.
પૂરણ ભરીયું રસીયા ચાલ્યો, પ્રિત રસેથી પાત્ર,
માનુની દેખી મુનીવર ચળીયા, માણુસ તે કોણ માત્ર:
સાજન સજની સલાહ કરીને, મારી કાઢો કામ,
એ પાપીડાએ પોકરાવ્યા, તોબા તોબા રામ.

દાસી— ૧૫

નિમકહરામી ફળ આ પામી, થઇ હું હા બેહાલ
બેહાલ ટળી ગઈ દુનિઆથી.
આધી મુકી બાધી ખાતાં, થઈ હું હા કંગાલ
કંગાલ ટળી ગઈ દુનિઆથી;
વીસરીને ઉપકાર હજારો નીવડી હું ચંડાળ
ચંડાળ મરૂં પસ્તાવાથી;
નિમકહરામી કરતાં જાણી, પ્રાણી થશે ખુવાર
ખુવાર લોભે લપટાવાથી,

સિપાઇ—ચલ હટ થુથુ ચલ હટ થુથુ થુ.

રેણુશી— ૧૬

રાખ્યે કાચા કાન થશો બહુ હેરાન

પૃથિરાજ—જાજારે નાદાન

રેણુશી— હું તો ઠીક કહું છું ઠીક—

ઉંધા ચત્તાં આમ ભરાવે તમામ
ધાનતના હરામ હું તો ઠીક કહુંછું ઠીક—

પૃથિરાજ—બસ બસ કર કુમાર.

ગેણુશી— હું છું તાબેદાર
થશો તાતખુવાર હું તો ઠીક કહુંછું ઠીક

છંદ— કવિત્ત

શોભા જાકે કેસકી નિહાર ભૂમિ શેષ પેઠો
નેન દેખ મૃગમીન બન જલ બેઠો હે
મનોહર મુખ દેખ દુઃખ ભયો શશીકોં
સો દિન પ્રતિદિન દેખો દીનબન બેઠોહે
દેખકે કપોલકોં અતોલ લાલચોલ કીનો
ગુલાબને કંટકસેં આપહી આપ બેટોંહે
અધરકી લાલી દેખ પેટ બેંધ્યો પ્રવાલીને
નાસીકા બેસર નિહાર શુક બન્ન બેઠોહે—૧
કણ્ઠકી મિઠાસ સુન નારદ સારદ જોગલીનો
કોકિલાને લાજસેંહી બન્નબસ બેઠયોહેં
કુચ કુમ્ભકો નિહાર કરીકુલ ધુલડારેં
પેટકોં નિહાર પંકજ પાનીમેંહી પેઠોહે
કટીકોં નિહાર મૃગરાજ મસ્તક ફોર મરેં
ચાલ ચતુરાઇ દેખ હંસ બસ્યો છેટોહે
અવતાર ધર અવની પર આયે રમ્ભા રાધકાજી
સંદેહ યહ નવીન મોરે મનકો નહિં મેટયોહે—૨

પૃથિરાજ— ૧૭

પૃથ્વી પરની શું આ અબળા—એ ટેક૦

રંભા મેનકા કે પોતે પાર્વતી શું હશે આતે.
કદી વિષ્ણુ વીખૂટી હશે કમળા—પૃથ્વી૦—
જો ને શું આનંદ કંદ વદન પુનમચંદ.
એવી ચતુર વિચીક્ષણ છે ચપળા !—પૃથ્વી૦—

૧૮

વિધિ વિષે, વિશેષ વિચાર નહિં.
જુઓ કરે છે કંઇનું કંઇ—વિધિ—
ઠામ ન લેખે કંઇ કુઠામ ન દેખે કંઇ
જ્યાં ત્યાં લાકડે, માંકડું મેળવે સહી—જુઓ૦—
ચંદ્ર કલંકીત સૂર્ય સંતાપક.
જુઓ કમળ, બનાવ્યું જઇ કાદવ મહિં—જુઓ૦—

૧૯

વાંચી હૃદયમાં જો જો વિચારી, બાજુએ રાખી બે દરકારી
—વાંચી૦
ચંદે પઢાવી તુમ ગુણ ગીતા, પાઠ કરૂં છું નિત્ય સંભારી—વાંચી૦
ઝાઝું લખ્યેથી લબાડ લેખાઉં, તોપણ હું તો સદાની તમારી—વાંચી૦
ક્ષત્રી વરપર પૂર્ણ ભરૂંસો, મહાવીર રાખજો લાજ અમારી—વાંચી૦

૨૦

રહી વસી હૃદય મણિ રમણી,
શશીમણિ, મન ગણી, ચિત્તઠારે.
વયણે, નયણે મારે ઠારે મંત્ર ભણીએ—રહી૦
છબિલીએ છબિથીજ દીલને ડોલાવ્યું છે
લટકે, મટકે, ભુલ્યો, ડુલ્યો રંગમાં આ રહી૦

રસ સરોવર પર રમતાં રસિલી સાથ.
ડગલે, ડગલે, ડુબ્યો, ડુબ્યો, ડુબ્યો આ—રહી૦

જય ચંદ— ૨૧

એ નાદાને અરરર અહા ભાઇ માર્યોજ મારો.
એ દુષ્ટે ધરી દ્વેષ યજ્ઞ શુભ હા હાય મારો બગાડયો.
મરકટડે મૃગરાજ રાજ ખીજવ્યો છેટે રહી આ તકે.
હાહાહા જયચંદ કેમ જીવતાં આ દુઃખ સાંખી શકે.

ચંદ— ભુજંગાં પ્રયાત.

જિહાં આસનં સુર ઠઠ્ઠ સનાહં.
જિનં છત્રી બસં કીયે એકરાહં.
જિનં બંદી ખુરસાન કીય મીર બંદા.
જયો રાવ રાઠોર વિજેપાલ નંદા—

કવિત.

ખાખરકી ખીલોડી સ્વાદ સાકરકો નાહીં જાને
ઠાકરકી સાહબીકું ચાકર પેછાને કયા।
સાગરકે લોલજો કલ્લોલ તાકી બહુરી મઝા.
કૂપકો મણ્ડુકરાય કબહી પેછાને કયા।
નાગરકે નીકે ભોગ ગાઉ કે ગમાર લોક
બેચારે કબહીં કબી ચિત્તમેં બિચારે કયા।
સુનીએ કૃપા નીધાન સુન્યો હે ચૌહાન કાન.
એસે લાખ ઠાકરવાકી જુતીમેં સમાવે કયા ।।

કવિત.

બત્તીશ લચ્છન સહિત, બરસ છત્તીસ માસ છહ.
ઇમ દુરજન સંગ્રહે, રાહુ જિમ સૂર ચંદ ગ્રહ।

ઇક છુટહિ મહિદાન, ઇક છુટહી મહિ દંડ હિ.
ઇક ગ્રહહિ ગિરિકંદ ઇક અનુસરહિ ચરણુ ગ્રહિ ।
ચહુઆન ચતુર સબ બિધ ઇહેં હિંદુઆન સબ હથ્થજિહિ.
ઇમિજપે ચંદ બર દાય બર પૃથિરાજ ઉનિહાર ઇહી ॥
ઇસો રાજ **પૃથિરાજ** જિસો મથુરામેં **મોહન.**
ઇસો રાજ **પૃથિરાજ** જિસો ભારતમેં **અરજુન** ।
ઇસો રાજ **પૃથિરાજ** જિસો અહંકારી **રાવન.**
ઇસો રાજ **પૃથિરાજ રામ રાવન** સતાપન ।
બરસતિસ છે અધિક હેં તેજ પુંજ અનુપમ બદન.
ઇમ જપે ચંદ બરદાય બર પૃથિરાજ અનુહાર ઇન ॥

કર્ણાટકી— ૨૨

વાહ ખીલીશું રહ્યા વર્ષા ૠતુનો રંગ.
મદન મહિપનો જબરો મચ્યો છે જગ—વાહ૦
લીલું કલ્હાર આ ભાસે ભૂતળમાં.
લીલા લ્હેર પીયુ પત્નિનો જ્યાં પ્રસંગ—
બગલી ઊદાસી ગંગાજી ઊપર, મેઘ વિના કોણ રાખે.
રે એનો રંગ—વા૦

સંયુકતા— ૨૩

હાં નફટ મદન નટખટ મને ઝપટ સપટ ઘેરેરે—એ ટેક.
શરમ સમજ સકળ ચુકવી નીસરૂં હું કઇ પેરેરે—
હાં નીઠુર મદન નરમ બદન બાણ લઇ વિંધેરે.
રગ રગ વહે ગરમ રૂધિર શરીર ધખધખે છે રે.
હાં પ્રિત દરદ પ્રિતમ વૈદ્ય વગર કોણ ફેડેરે.

સંયુક્તા— ૨૪

સખી સુને ન કાંઈરે—
ચોંટયા ચોંટયા ચિત્ત એ ચહુઆણુ ગુણુ નીધાન—સ૦
કરૂં શું હા વિચાર, ચિત્ત આ લાચાર રે અપાર.
બેઠું પ્રિતમ પાસ થઈ હું હા નીરાસ—ચોંટયા૦
કોમળ હું લતા, મરૂં પ્રિતમ ઘન ઘટાવિના.
કામે દાઝતાં થઇ આહા છટા—ચોંટયાં૦

સાહેલીઓ— ૨૫

બેની મારી રસિલી કેમ હઠીલી આજે થઇ તું આમ
નથી તું કાંઇ ઘેલી છેલ છબીલી કેમ હઠીલી આજે થઇ તું આમ
જોકે તું પૃથિરાજથી પામે સ્વર્ગ સમાનજ સુખ,
તોયે ચાલી વિરૂદ્ધ વડિલથી દેવાય તેઉને ન દુઃખ;
કેમ મેલાય ઠેલી, થાળી પીરસેલી, કેમ હઠીલી—આ૦
લક્ષ્મીને જેમ વિષ્ણુ શોભે, સીતાને જેમ રામ.
દીપતી દીપો તેમ તમે પણ વૃદ્ધ ઘણા ગુણુ ધામ.
ડાહી તું છે ભણેલી શાસ્ત્ર શીખેલી કેમ હઠીલી—આ૦

સંયુક્તા— ૨૬

સાહેલી રે આડી વાત ન આણુ—એ ટેક.
તળસ તળસ થયું છે મન મારૂં,
ભુંડી રાખ જરા તું તો ભાન—સાહે૦
મદન ગોઝારો દુશમન મારો,
કેમ થાય અલી તું અજાણુ-સાહે૦
શોભે તે કરજે અલી શાણી,
મારો નથી ગયો ભગવાન—સાહે૦

સાહેલી— ૨૭

અલી ચંચળ નાર. કાંઇ ધીરજ ધાર,
મન જરીક વાર, છે ત્યાંજ સાર,
એક પલક માંહિ, બની આમ ઉદાસ—અલિ૦
હજુ રમવો રાસ, થાયે શું નિરાશ.
ખરે સમજી ખાસ, કાઢ શોક પાસ.
નાંખે શું નિશાસ, કહી નાથ નાથ—અલી૦

ધાંવજી વિગેરે— ૨૮

પેલા ભડમ પટારા ભીમને કેણે નોતર્યા રે ?
એના પેટમા રે, અગડ માય બગડ માય,
બાર ધાણીનું તેલ માય, સવામણનો ખીચડો રે—
સ્વયંવરમાં તો એવી કંઇક મૂરતો રે
બોલો કાચી કંઇ આ અમારી સૂરતો રે.
મુખ તો માંકડું, નાક છે વાંકડું, પેટતો સાંકડું.
એમ છે વારૂ એમ છે નવા, બંદાલાલનો ઓય રોફ રે-

સઘળા— ૨૯

ભલેરા ભુપાળો મળી તમે દીધું બહુ માન—ટેક.
પોતે પધારી કીર્તિ અમારી, વધારી હે વિદ્વાન—
સંયુક્તા આ સુતા અમારી, ચંચળ ચતુર સુજાણ—
પસંદ કરશે પ્રીતમ પોતે, જ્ઞાની વીર ગુણવાન—
રત્ન રૂપાળું રાચી રહેશે, શોધી લઇ શુભસ્થાન—

સાહેલી— ૩૦

બેની મારી રે આ છે ભૂપ ભાગ્યશાળી.
માળા નાંખો રે પસંદ કરી પુણ્યશાળી—ટેક.

આપોત્કટ કુળ મહારાજા, જેથી વીરમંડળની માઝા,
ભીમ રણભૂમિમાં ગાજ્યા—એની૦—
આબૂપતિ આ જીત નામે, મરૂપતિ જો આ પતિ પામે,
હઠીલા વીર શીર નિત્ય નામે—એની૦
આ પરમાર કુમાર પ્રતાપી, કહેરકંઠીર અરિ સંતાપી.
પ્રજા પીડ સકળ જેણે કાપી—એની૦—

રાજાઓ— ૩૧

અપમાન અપમાન આવું કેમરે ખમાય ?
જાય જાય ક્ષત્રી બેઠે કન્યા પૂતળાંને જાય—અ૦
શું વાઘ, વચ્ચે કરી માગ, શ્વાન તે શિકાર લઇને જાય
વિકરાળ, સિંહની ફાળ, ચુકાવે, શીઆળ કેરૂં બાળ.
મારો મરો, નહિં જરી ડરો, બસ લડો લડો વીર
રાજ—અપ૦—

અંક ૨ જો.

સંયુક્તા—સાહેલી— ૩૨

હા બેન હા બેન કેવો આ મુજપર જુલમ જુલમ.
કરૂં શું હાય પડે ન ચેન—હા૦
ગભરાયે શાણે રે સખી—હા બેન—હા બેન.
કેવાં હશે કરમ—હા૦—

સંયુક્તા— ૩૩

માનત મોટો અહેશાન તાત તમારો હું તો તો—
જનમતાં હોત કરી દૂધ પીતી, ઝેર ઘોળી પાઇ હત ગળથુથી.
થાત આજે ન આવી હું ભુંડી—તાત૦—
પાળી પોષી શીદ મોટી કીધી, શીખવી શેણે શાસ્ત્રને નીતિ.
કુવો જાણીને પડતાં અનીતિ—તાત૦—

પ્રીતની રીત ગહન જગ જાણે, પંથ એ પરમ પ્રવીણ પિછાણે.
કહું વિવેક મુકી શું વધારે—તાત૦—
સંકટ સમયે સગાં કરે સ્હાયજ, કે પછી રાય શરણ જગ જાયજ
તાત રાય કોપ્યે શો ઉપાય—તાત૦—

સંયુ૦— ૩૪

અરે તાત સુણો તાત મારી વાત જરા.
નાદાની મુકી દે દીવાની—અરે૦
નાહક હરદમ મને સતાવી ખીજાવી લાજ સઘળી મુકાવી.
રાખો કાંઇ બાકી બાકી—અરે૦—

જય૦—રે અણુ સમજુ છોકરી લેવા બેઠી ટેક.
હાથણી પર્વત પાડતાં દાંત ગુમાવીશ છેક.
સંયુ૦—આપ ટેક ખાતર નહિં ભવ મારો બગડાય.
કંટાળી કાંટા થકી છોડ ગુલાબ છેદાય—નાહક૦

જય૦— ૩૫

માન હજુ જરી, નાદાન દીકરી,
સંયુ૦—પાછા પેસે હાથીદાંત બ્હાર નીસરી ?
જય૦—હજુએ કહું છું માન મૂરખી ?
સંયુ૦—મારો તો નક્કી નાકાર:
જય૦—મરવાને ધર માથું તારૂં,
સંયુ૦—લ્યો ને તે તો આ તૈઆર;
સાહે૦—મહારાજાજી માફ કરોને એ તો નક્કી છે નાદાર.
જય૦—લાજ લુટાવા બેઠી દુષ્ટા છોડ છોડરે આ તલવાર.
માની૦—હાંહાંરે હાંહાંરે રાઠોડ રાજ શું રે કરોછો અકાજ.

જય૦—ના ના થોભાવો મને નાહક, ઉતારૂં આજે હું એનો છક,
તજાવું તરત જક, સમજો રખે ફરક.

મા૦ સા૦—એ તો મૂરખ અને આપ ચતુર.
કાજ ઘટે આ ન ક્ષત્રીને ક્રૂર.
અજબ અજબ કે આવો અજબ કે કરવો ધાર્યો ગજબ.

મા૦—રે જાઓરે રાજ તજી દો દાજ.

સા૦—રાખો રાખોને મહારાજ

માનીતી— ૩૬

શરમ નહિં તને અલી નાદાન છોકરી.
કોની પુત્રી ક્યાં જવા મતિ ભુંડી કરી—શરમ૦—
સીંહણીની શું જણી ચાર જઈ ચરી.
કસ્તુરીની વાસ અલી પ્યાજમાં પડી—શરમ૦—
કુતરાને ખીર ગુઇ નાં મતી ખરી.
રહેને રહેને છાની અલી મૂરખી મરી—શરમ૦—

સંયુક્તા— ૩૭

રે માત તમે શું સમજાવો, શું સમજાવો, શું ધમકાવો.
શું ગભરાવો, શું ભરમાવો, લઈ જીવ કરો છૂટકો મારો—રે માત૦
મન મારૂં જેથી છે માન્યું. વળવાનું ત્યાંથી નહિં વાચ્યું.
નહિં ડગનારૂં, નહિં હઠનારૂં, નહિં ચળનારૂં.
પ્રીતિનું કામજ છે આવું, ચંચળ નરનારીમાં ચાવું—રે૦
ક્યાં પુત્રી હું જયચંદ તણી, ક્યાં એ ચહુઆણુજ વીરમણિ.
ક્યાં કાચમણિ, ક્યાં સાચ મણિ, રત્નાકર ક્યાં ને ગાગર ક્યાં.
ને ગમારને વળી નાગર ક્યાં ! ! !—રેમાં૦—

મળ્યું મારવાડમાં કલ્પતરૂ, કોઇ કાળે નાના નહિં વિસરૂં.
નાના નહિં મુરખ માંહિ ઠરૂં, રે ચાહ્ય ભલે રીબી મારો.
કે ચાહ્ય ભલે ગરદન મારો કે લુણુ ભરાવીને મારો–૨૦

સંયુ૦— ૩૮

શાણી સુણુ સજની દીવસને રજની.
રસિઆ વિના શી રીતે જાય જાય જાય–
મહા ગરમ આ મદનની માત્રા.
લાગે અંગો અંગે હાય લ્હાય લ્હાય લ્હાય––
એ રસભોગી વૈદ્ય ભ્રમર વિણુ.
માલતીનો જન્મ એળે જાય જાય જાય––

પૃથિરાજ— ૩૯

મળે ક્યારે પ્યારી મારો એ ચંદ્રવદની નારી–મળે૦
પ્રેમીજનની મિઠ્ઠી પીડાની પ્રેમીનેજ પીછાણુ.
નહિં પ્રાણુનું પણ જ્યાં ભાન, પ્રિયાનુંજ ધ્યાન, રહે નરધારી–મળે૦
જળચર જીવ આ પ્રેમે પરસ્પર કેવાં કરે કલ્લોલ.
કુવી પ્રેમની ચાલી છોળ, રમે રંગ રોળ, ફિકરને વિસારી–મળે૦–
હું પણ કયારે એ રસવેલીની પૂરણુ પામીશ ભાળ.
એક દર્શનથીજ થઇ ન્હાલ, ધરીને બ્હાલ, સીંચું રસવારી–મળે૦–

સંયુક્તા— ૪૦

દુર્લભ જનમાં મન આ, તન ગુરૂજનને વશ છે રે.બેની–
સાહસ કાંઇ ન સુઝે, મરણુ વગર શું શરણુ અવર બેની–

સંયુક્તા— ૪૧

રાજથી લાગીરે લગન મારી—રાજ૦
સ્નેહ સફળ થવો આજ સજનથી.

ઝાલી પ્રભુ એ બાંહ્ય,
વારૂં વારૂં તોએ મન ન મનાયે.
દિલદાર પાસે દોડી દોડી જાયે—લગન૦—
પ્રથમ નજરમાં પ્રીતમ પકડયા.
પળ પળ તસ ગુણ ગાયે,
પલકે પલક પ્યારાજ પુકારે.
જોની લોભી જરી ન લજાયે—લગન૦—

સાહેલી— ૪૨

રસીલી તુમ મૂરત રાજ મનોહારી.
એછ જાઉં વાર હજાર હું વારી—રસીલી૦
એ રસવેલીની રક્ષણ કરતા.
લેજો અમોને વિચારી-રસીલી૦

પૃથિ૦—કયાં છે કયાં છે એ રસવેલી.
સાહે૦—જુઓને પેલી અટારી—રસીલી૦

પૃથિ૦— ૪૩

ભવન ઝરૂખે મેં જોઇ નાજુક નાર.
ચતુર નજર શર મારી ધીર ધારી.
મારી ધિરજ હઠાવી તતકાળ—ઝરૂખે૦—
રચ્યો મંદ હાસ્ય સુખકંદ ફંદ, ફર્યું હૃદય કરૂં હું શો વિચાર
સાથ વીરતા લઇ હાથ, કરી કેદ મુકી ગઇ પ્હેરો પ્યાર—ઝરૂખે૦—

સાહે૦— ૪૪

પ્રેમનો કીડો વેલીએ વિંધે એથી બનીએ બીચારી.
ચતુર વિચક્ષણ આપ છો માળી, કલમ કરીદ્યો સુધારી—
પેલી બારીએ બાળા આ બેઠી, પાવન કરીએ પધારી—

સંયુ૦— ૪૫

આવત વ્હાલાજી—
સાહેલી ચંદ્ર વદન જો વિમળ ને વિશાળ ભાળ.
છેલ છબી છોગાળાજી--
ફળી ફળી સહુ આશ આજ, રસિકને રૂપાળા,
મોહન ગુણની માળા, ડગલે ડગલે અમૃતધારા.
સિંચી સમાવે વ્હાલા, મદન જવાળાજી--

પૃથિ૦— ૪૬

શાને તું શરમાયે પ્યારી મન સારૂં મુઝાયે-
સંકટ સહસ સહન કરી વાટે, માનુની આવ્યો તારે માટે
કેમ હવે કચવાયે પ્યારી—મન૦-
બળે મદન બાણે તન વ્હાલી, કર શીતળ આલીંગન આલી
હાલ હાલ હરખાયે પ્યારી-મન૦-

સંયુક્તા— ૪૭

બહુઆણુ છો સુજાણુ જાણુ આપને હશે.
નક્ષત્રી પુત્રી ધર્મ કોઇ કાળ ચૂકશે-
સમુદ્ર ચંદ્ર દેખીને ઉમંગે ઉલ્લસે.
મર્યાદ તે તથાપિ શું કદાપિ મૂકશે-

પૃથિ૦— ૪૮

ડાહી મારી પ્યારી થાય આમ કેમ ડરકણુ.
ઝટપટ ગ્રહણ કર, પ્રબળ કર, ધીરજ ધર, પ્રભુજી સ્મર.
જરાક ડરકણુ-ડાહી૦--
કર મનમાહિં માપ વીર છાપજ. શું ભૂલાય કરી પરવશ કાગળ
તુજ વચને જીવન પણ અરપણુ, લે બતાવ હવે અડચણુ-

સા૦—લખી પત્ર કર્યાં શીરછત્ર સખી તેં, શું ફરાય દઈ વચ-
નને તનમન.

ચાલ્ય ચાલ્ય મુક બાળા ચાળા, હેયું તો અલી ધડકત.

લેની બેની પ્રીત સાંધ બાંધ કર મીંઢળ—

સં૦—પણ મમ તાતજી ટેક પૂતળું.

સા૦—શું જોઇને કર્યું સખી પૂતળું વર.

સં૦—આપ વચન થકી આપ વદન જોઈ.

લ્યો બાંધ્યું.

બધા—ધન્ય જય જય, ધન્ય દીન ધન્ય દીન.

ચાલો હવે ઝટપટ—

બાવા— ૪૯

કેવું અંધારે કુટાયું રે વાહજી વાહ.

ભટજી રમખળ ઠીક મચાવ્યું રે વાહજી વાહ—

લાડુને વાંદરા, દાળને તો રાંડના.

બજીઆંને ગદ્ધા, ભાત શંખભારતી.

રૂડું લાકડે માંકડું અડાડયું રે—વાહજી૦—

કેમ મહારાય, કાય હો કસાકાય.

હાહાહાહાહા, વાહ વાહ વાહ વાહ—

સંયુક્તા—સાહે૦— ૫૦

આવોં સખીઓ આમ.

આ ઉપવન મન લલચાવે—એરી સખી મન૦—

સુંદર સમય હૃદય હરે રસીલી રીઝાવે—સખી૦

બાળા ધરી હૈત હાવભાવ બતાવે.
છણુકાટ કરીને છનન છન શ્યામ સતાવે-સખી૦
જુવતી જોબન રસભરી રંગે રમતી રાસ,
તાલી લેતી આલીથી હેતે કરતી હાસ;
શાણી સાહેલી બેલી સ્વામી છેરે લોલ.
પામી પતિ સતી આનંદમાં—શાણી૦
પતિ સેવાથી પામવો ભવસાગર નિસ્તાર.
પતિ પરમેશ્વર પૂજીએ વ્હાલી વારંવાર;
તારનાર નારને ભરથાર ભલોરે.
ધન્ય ભાગ્ય સ્વામી જો સુપાત્ર મળ્યોરે.
રાતદિન જાય લીલા લ્હેરમાં—શાણી૦—

સંયુક્તા— ૫૧

પિયુજી કેવી પ્રાતઃકાળની લ્હેર.
પૃથિ૦—માનુની માનો મહા પ્રભુજીની મ્હેર.
કિલ કિલ કરતાં પંખી રમે છે.
કેવો સ્વતંત્ર પ્રેમનો ફેર—પિયુ૦—

સંયુ૦—શાન્ત કુમારી કુદરત્ત સાથે, મંદ પવન કરે લ્હેર-પિયુ૦
અરૂણ સૂર્યનો સાથી લાવ્યો, સંદેશો પૂર્વ પ્રિયા ઘેર-પિયુ૦-
સુંદરી સ્વામી સુર્ય વધાવવા, સ્વસ્તિક પુરે ચોમેર-પી.
પૃથિ—સ્વામી સુર્યનો પ્રેમ અલૌકીક, પસારે કર હર્ષ ભેર-પીયુ૦
અબળાના તો અધિપતિ પતિ છે, એ વીણુ સઘળું ઝેર-પીયુ૦

પૃથિ— ૫૨

પ્રિયા, કહું કે દીલદાર, કહું હું તે તમને શું કહું ?
અર્ધાંગના, કહું કે હું વારૂ જીવજાન, કહું કે શું કહું?-પ્રિયા૦

જો પ્રિયા કે દીલદાર કહું તો જુદાઇ આપણી ઠરે,
જેને સોંપ્યું સર્વસ્વ તેને અર્ધાંગના શી રીતે કહું ?—પ્રિયા૦
પત્નિ, કાન્તા, જાયા છટ્ એ પ્રિતીને છાજે નહીં.
કુરબાન જેને કાજે જાન જીવજાન તે કહેવાય શું—પ્રિયા૦
રંભા કે રાધાજી કહેતાં લાગે કલંક પ્રેમને.
વિયોગ પળનો પણ ના વેઠો સીતા શી રીતે કહું—પ્રિયા૦
પ્રિતીને જે પાત્ર છે ને પ્રેમ મૂરતી માત્ર છે.
તેને દેવી દેવી એજ શબ્દ હાહા ઠીક છે.

સંયુક્તા— ૫૩

દાસી હું તો સદાની એરી એરી લાલા દાસી દામવિનાની-એરી
દાસી હુ તો તમારી.
નયનની કીકી છો હાર હૈયાના.
લાગી છે લ્હેલાલા જોઇને લટક—દાસી૦
મથન વિના રંક કર ચડયું રહેજે.
રતનના જતનની તનમાં ખટક—દાસી૦
શીર છત્ર સ્વામી છો વીર શીરોમણી.
કામદેવ બલે લાવે કુટક—દાસી૦

મોતીચંદ— ૫૪

એમાં તે શેનાં પાપ, લાભ જેમાં છે અમાપ.
વ્યાધિને ને વેરીને તો મૂળથીજ વાઢો.
છે નિતી શાસ્ત્રે છાપ—એમાં૦
ચોરી નથીને નથી વ્યભિચારી.
મારવી નથી કોઇની ધાપ—એમાં૦

ઊપાય સારા છે ફળ સારે.
ભણી કાજે સતાવીએ સાપ—એમાં૦
કોઈ કાળીને કોણ ના કહેશે,
કે ભાઈ વ્હેલી વ્હેલી કાપ—એમાં૦

સંયુક્તા— ૫૫

આજે દીઠી ઉદાસી એ સ્વામી મારા—આજ૦
વદન રતનમાં એબ આ આવી.
હાવી ક્યાંથી ઊદાશી—એ સ્વામી મારા.
રાહુએ ઘેર્યો ચંદ્ર નિરખતાં.
પોયણાની દશાશી—એ સ્વામી૦
તર્ક વિતર્ક અનેક ઊઠે છે.
કારણ કહોને વિમાસી એ સ્વામી મારા—આજ૦

પૃથિ— ૫૬

બેસો બેસો પ્રિયા પ્રાણાધાર બેસો.
આવી પ્હોંચ્યું યવન સૈન્ય—બેસો૦

સંયુ૦—માણો માણો માણો એશારામ—
પૃથિ૦—બુઝું ચતુર થઈને જાન—બેસો૦—

લઈ કાયા જશું પ્રાણાધાર.
સોંપ્યા તમને સલુણી પ્રાણ-બેસો૦-

સંયુ૦— ૫૭

ઘુમો રણમાં રે ઝટઝટ, ઘુમો રણમાં ઝટઝટ.
ધારી નારી સૌ કરતાં વાતનો ધિક્કાર.
રે'તી નથી જીભ તોયે રોકયે વારવાર.

દુઃખવિના સુખ નહીં મળનાર.
જનમ્યા ત્યાંથી કોઇ દીન, મરવુંછે નીરધાર.
પ્હોંચો રણમાં વ્હેલા વ્હેલા હે હૈયાના હાર–ધુમો૦
શોકય આવે કીર્તિ કન્યા એનો નહીં શોક.
લાજ સઘળી તમને સોંપી એ ભુલોમાં–રેપીયુજી.
રણરસીયા કાંતો સ્વામી સાથે આવી મારૂં શત્રુ હાર.

પૃથિ૦—નાના દીલદાર, નાના દીલદાર,
સંયુ૦—વારૂ મારે આવે યશમાં ભાગ પડનાર.
પૃથિ૦—નાના૦ તમારો સ્વામી શું નારી રહાયે જીતનાર–
રેણુસીંહ— ૫૮

તમે ડરાવો મને શું આમ ?
હું છું ક્ષત્રીનો જાયોરે—તમે૦
રજપુત બમ્યો રણની રમતમાં.
હારે કદી શું હામ—હું છું.
શૂર વીરના હાથમાં શુરાતન છે.
હાર જીત હરિની તમામ—હું છું૦
જીત્યેથી કિર્તીને મુએથી સ્વર્ગ છે.
પાછું જવું છે હરામ—હું છું૦

પૃથિ૦— ૫૯

ગઢ ભણી તું જા કહ્યું માની, ના દાખવરે નાદાની—
તુરકોના લશ્કર તણો હજુન આવ્યો ત્યામ,
જા જા જલ્દી જા હજુ, પછી ન મળશે લાગ—
પ્રાણ પલકમાં તુજ જશે જાશે મુજ નિરવંશ.

ભુંડા દીલમાં રહી જશે દુસ્મન ઉપર દંશ—
હાની એ બેઉ થવાની—ગઢ.

રેણુ૦—જાણી બાળ તમે બીવરાવો, પણ હું છું ક્ષત્રી જાયો.
સીંહ શીશુ ડરશે કદી ગજ પર ભરતાં ફાળ?
મોત સમજતો હું નથી હું છું કાળનો કાળ—
પાપી કે કાયર ડરે, મરવું જગમાં જાણ,
હું નીરદોષી શુરનર ડરથી ખરે અજાણ.
ગણો ગાંડો કે પછી ડાહ્યો—

રેણુ૦— ૬૦

ઓ રાજ પાપે લાગી માગીએ છે આજ.
કે અમને આજ્ઞા આપો યુધ્ધે ઝુઝવાજ—

પૃથિ૦—શાધીને આ લાગ, લ્યો ગઢ ભણીનો માગ.

બન્ને૦—રે મ્હાભાગ્ય લાગે કુળને કાળો ડાઘ—ઓ૦

પૃથિ૦—હઠ લઇ બાહ્ય આમ શેણુ માગો મોત ?

બન્ને—અમારે આ સમશેરોનું પારખવું છે પોત.

પૃથિ૦—માન માન માન ના થાઓ નાદાન;

બન્ને—માતાનું લજાવીએ શું ત્યારે સ્તનપાન ?
ફેરવી આ સમશેર, ઘુમી ઘુમીને ચોમેર.
શત્રુઓને મારી ઠેર મેળવીશું પ્રભુ મ્હેર.
જય જય જય—

કલ્યા— ૬૧

મને મુકી ચાલ્યા ક્યાં મારા તાતજીજો.
સુનો સુનો લાગે છે સંસાર—મારાતાત.

હવે વિદ્યા સ્વદેશ પર પ્રીતને રે.
કોનો કોનો રહ્યો હા આધાર—મારા૦
રંડાઇ છે રણ ભુમી રાજવીરે.
હવે દેશે મ્લેચ્છ મુછેતાર —મારા૦
કોણ દેશે સલાહ સુખશાન્તિની જો.
કોની પાસે વિસામીશ વાત—મારા૦
મેના **ભર્તભુમી** પીલશે પાપીયાજો.
ચાલ્યો ગયો ચતુર રખવાળ—મારા૦

પૃથિ૦— ૬૨

ઊઠો એકવાર લઇ તલવાર સંગ્રામે ઝુઝો ક્ષત્રી વીરોરે-
મારો પાપીઓને પલકમાં ઠાર—સં૦
કુદી કેસરીઓ મારી કરો પાર—સં૦
સીંહ સામે એવા વરૂનો શો ભાર—સં૦
ઝુઝી દેશ હિતે શુરા ક્ષત્રી વીર—સં૦
દાખો સાચું ક્ષત્રી પુત્રનું રૂધીર—સં૦
આવે સમે જીવ સંભાળે કંગાળ—સં૦
સત્યે સાય થશે જગત કૃપાળ—સં૦
ચાલો ઊઠો ચઢો બોલો વીરરાજ—સં૦
જય **ભર્તભુમીનો** જય આજ—સં૦

અંક ૩ જો.

સંયુક્તા— ૬૩

અરે હો જગરાય થજે તું સ્હાય—સ્હાયરે અરે હો—એ ટેક.
રણમાં ચઢીઆ રાજવી ભર્તભૂમિના નાથ.
રાખી રમણી ઋદ્ધિ અહિં હૈયું કટારી હાથ—અરે હો૦

ફથ વિનાની કામની જીવ વિનાની કાય.
નીર વિનાની માંછલી જીવતી મુઇ મનાય—અરે હો૦
હું રંડાતાં રાજવી રંડાશે હિંદુવાણ.
જગપતિ જાળવજે પતિ પતિ પાછળ આ પ્રાણ—અરે હો૦

સંયુક્તા— ૬૪

લાચારી ધારીરે—અરે ઓ ઇશ્વર.
છો દુઃખ હરતા, દીલમાં ડરતાં, સ્મરતાં, ટળતાં.
નરડરને ધાકારી કારીરે—લાચા૦
પંજર પડીઓ હંસ હળેલો.
પાપ નડયાં પૂરવનાં આખર.
રડતાં, કુટતાં, ઝુરતાં, હાય હારી હારીરે—લાચા૦

સંયુક્તા— ૬૫

વ્હાલી કેમ વિપત આમ સહજ વિસરૂં.
નરવર તણી રમણી શું બની દિલમાં ડરૂ—વ્હાલી૦
ક્ષત્રી વર પુત્રી મ્હેલ માંહીં ઉછરી.
પામી વીર નાથ નાથ આશ સહુ ફળી.
હા હા પણ હાલ હાલ આશ સૌ ટળી.
જોની—વ્હેની—સુખણી ટળી.
દુખણી બની, હાય શું કરૂં—વ્હાલી૦
દેવા શીખ સર્વે કોઇ ડાયલાં ઘણાં.
આવ્યે દુઃખ આપ નાહી રાખતાં મણા.
સ્વામી વિણ દાસી દુઃખી હે દયા ઘના.
પ્યારા—ન્યારા—થઇશું રહ્યા—દુરશું ગયા.
હાય હું મરૂં—વ્હાલી૦

ચાંચજો— ૬૬

જેણે પાપ કરેલાં પરભવ.
પરિપુરણ ભગવાન; એ બૈરીનો સ્વામી
થાતાં આમ થશે હેરાન.
આમ કેમ પજવે.

બન્ને—શો વેશ ભજવે.

ચાંચજો—નાખવો છે મારી.

બન્ને—કમ્બખ્તી તારી.

ચાં૦—ખેધરનો મેમાન—એ બૈરી૦

જુની—શોક લાવીને મારી ઊપર માર્યો કેવો શોખ.

ચાં૦—ભૂલ્યો બાપ-વળગ્યાં પાપ.

બન્ને—કેશો ન પાપ—મુંકી માપ.
રહેશું નહીં અપમાન—એ બૈરી૦

જયચંદ— ૬૭

થાકી થાકી લોટ થાતાં ઠેકાણું લાગ્યું નહીં—ટેક
હા હા તુર્ક બીથી ભાગી ત્યાગી રાજ્યધાની તે.
વાટે વેઠી વાધ વરૂ આવી ચડયા હા અહીં—
યવનના ઝપાટા પીડે જો આ જુમનાજીત્રટે.
પડતી માંહિ પાટુ મારે જગત રીતીએ રહી—
લાવ્ય આ વિશાળ વડની છાયા એ આરામ લઉં.
હાયદશા છત્ર ધારી પોઢું પત્ર પથારીએ—

જયચંદ— ૬૮

આજથી ન દુષ્ટ દેશો નામ મારૂં ફરી.
ટક ટક જવા દઇ ભોગવો કર્યાં હાથે કરી—આજ૦

ખારમાં ખુવાર થઇ હું સાચ વિસર્યો.
આ નાદાર પાસે પડી સાર નિરખ્યો—આજ૦
અથડાઇ પડયો આખરે ના જાણ્યા ભેદ હા.
હવે ભાગ્ય હીન વસું કયાં જાઇ અહા—આજ.
ધર્મને ઘોઇ પીધો ને નાખી જાળ આ.
થવાની સાચે આ દશા માન્યેથી હાજી આ—આજ૦
દુરજનની દોસ્તી હાય કરી **અપકીર્તી** કરી.
ભગવાન કોઇ ભવે ભેટાડે **કીર્તી** સુંદરી—આજ૦

જયચંદ— ૬૯

કર્યા મેં પાપ કારી ગતિ કેવી થનારી.
પ્રગટયો **પશ્ચાતાપ** ફીટો નીચ બુદ્ધિ પડ નિવારી.
ગતિ કેવી થનારી—કર્યા૦
માત ભૂમી મ્લેચ્છ હાથી શૂર ભ્રાતાઓ સંહારી.
બ્રહ્મવાણી વિસારી—કર્યા.
તુર્ક **શાહબુદ્દીન** તેડી ઝાલી હા મેં ઝેર ઝારી.
મતિ શી થઇ મારી—કર્યા૦
આદેખાઇ સર્ગ માળી આ રહ્યો હુ અવિચારી.
લીધી લીધા રે કાળી—કર્યા૦
નાહ **પૃથ્વીરાજને** ને **સમરસીંહને** સતાવી.
માત ભૂમિ રડાવી—કર્યા૦
માત ભૂમના ખોળે તારે પાપી આ છે દેહ મારી.
લેજે લેજે ઉગારી—કર્યા૦

કર્માદેવી— ૭૦

કુંવરી કુંવરજી કોડામણા.

બન્ને—મામા-માજી-હા હાય.

આજે રડો કેમ માતજી.

કર્મા૦—ભીર જોઇ ભીમરાય-કું૦

બન્ને—આમ કરે છે બા કેમ તું, ખીજ્યા શું તને તાત.

કર્મા૦—તાત તમારા પાછા થયા, વંઠી બાજીડાં,વાત-કું૦

બન્ને—પાછા થયા તે મા ક્યાં ગયા, હુ જઉં પિતા પાસ.

કર્મા૦—રણવીરા રૂડા રાજવી હોજો સ્વર્ગમાં વાસ-કું૦

બન્ને—ઢીંગલા ઢીંગલી લાવશે, દેશે ઢાલ કટાર.

ચાલોને બ્હેન જીનાવળાં, મળીએ જઇ આ વાર-કું૦

બા ઝટ બાપા બતાવનું—

સઘળાં— ૭૧

ઝટ ઝટ ઝુકો કેસરીયાં કરવા—ઝટ૦

તરવાર લઇ માર, માર માર માર ઠર પારરે-ઝટ૦

શું ક્ષત્રિને જણનારી, વશ મ્લેચ્છને રહેનારી૦

શીત આગથી ઝરનારી.

કોઇ કાળે ના ચાલે—માર—ઝટ૦

પૃથિરાજ— ૭૨

હા થયા શા હાલ મારા હાલ હે હરી.

સ્વયંદશાની દીકરી, દરિદ્રતા વરી—હા૦

ભૂમિપતિ હું હાય પતિ કાયનો નથી.

પૃથ્વિપતિને પાય દેવા ભોંય તો નથી—હા૦

રેંઢલા અન્ન આશરે કેદી આકાયા નજે.

પ્યારી પ્યારી ભૂમિ ભૂમિ જીભથી જપે—હા૦

તોયે સ્વતંત્ર મન મારૂં દૂર દેશમાં ભમે.
મારી ભૂમી માત ભૂમી સ્વર્ગમાં રમે—હા૦
સૂર્ય સોનાનો ઊગે ત્યાં વાયુ સુગંધી વહે.
નાના તારા ભાગ્યમાં નહીં જીવ શું કહે—હા૦
બેડીનો તો ભાર કાંઇ ગણુતીમાં નથી.
પરતંત્રતાનો ભાર ભાઇ વેઠાતો નથી—હા૦
ધારૂં તુચ્છ રાજ્યપાટ માલને મતા.
હાય મોટો તોટો તારો છે સ્વતંત્રતા—હા૦

પૃથિરાજ— **૭૩**

મારી પ્યારી અરે શું કરતી હશે, નીર વિના માછલી મુંઝાતી હશે—મ્હા૦
મનથી ખડી કરી આકૃતિ મ્હારી ભાળી નયન નીર ભરતીહશે—મા૦
સંભારી સંભારી મમગુણ રામનામ સમ રટતી હશે—મ્હા૦
અકળાઇ જઇ બાગ બગીચે પાછી પાછી પડતી હશે—મ્હા૦
નિદ્રામાં પણ નાથ નીહાળી જાગી ઝબકતી ચમકતી હશે—મ્હા૦
આ નિરભાગી રંક કરમમાં છાજતું રત્ન નહીં સરજ્યું, હશે—મ્હા૦

ચંદ.—

હય કટ્ટત ભયો ભોમ ભોમ હુઅ પેન પલટયો.
પય કટ્ટત કર લર્યો કરહુ સબ સેન સમટયો।
કર તુટ્ટત સીર લર્યો સીરહુ તન તન હુઅ તુટ્યો
સીર તુટ્ટત ધર લર્યો ધરહુ સનમુખ હુઅ ફટયો।
ધર ફટ્ટ ફટ્ટ કવિ ચંદ કહે હોમ હોમ લગ્ગે લરન.
સુર અસુર નાદ જય જય કરે ધન્ય ધન્ય શુરવીર મરન

સંયુક્તા— ૭૪

કંથવિણ હાય હું છું હેરાન જળવિણ મીન સમાન–કં૦
સ્વામીની સંગે બાગ બગીચે રમતી હું રાગને રંગ.
સુના બાગ બગીચા નીહાળી આગ ઊઠે છે અંગ—કંથ૦
બળી લાકડાં થાય કોયલા કોયલા બળી થાય ખાખ.
પ્રેમ અગ્નિથી જે બળે તે નહિં કોયલા નહીં રાખ–કંથ૦
ભાલાની ભલી વેદના કે જીવ જતાં છુટાય.
વિયોગ ભાલે હાય વિંધાતાં જીવાય કે ન મરાય–કંથ૦

ચંદ.—

ઇહિ બાન ચહુઆન રામ રાવન ઉથપ્યો.
ઇહિ બાન ચહુઆન કરન અર્જુન સીર કપ્યો.
ઇહિબાન ચહુઆન શંકર ત્રિપુરાસુર સેંધ્યો.
ઇહિબાન ચહુઆન ભમર લછમન કર બેંધ્યો.
સોબાન આજ તો કર ચઢયો ચંદ બિરદ સચ્ચો ચવે.
ચહુઆન રાન સંભર ધની મત ચૂકે મોટે તવે—
ચાર વંશ ચોવીસ ગજ અંગુલ અષ્ટ પ્રમાન.
એતે પર સુલતાન હે મત ચૂકે ચહુઆન–

સઘળાં-- ૭૫

નજર કર જરી માતા આશીશ અમને દે.
પાળક તમે બાળક સકળ આ.
ચરણ શરણ દેઇ દૂર હરી લે આપદા.
તું જંગમ કલ્પલતા સંકટ લે હરી–ન૦

સંયુકતા— ૭૬

ખુશ ખુશ સદા રાખેરે ભગવાન કૃપાવાન.

દુઃખી આં મટી થાઓ સુખીઆં બધાં—ખુશ૦
કુમતિ વ્હેતી નીતી નદીથી રહેવો આનંદ આનંદરે.
રંગ રંગ રંગ મચ્યો રાગ અને રંગ પ્રભુજી પસાયે નિત્ય
આનંદ આનંદ થાય—ખુશ૦

ધાંધજી— ૭૭

કેમ કેવું જગાડયું વેર ચલવ્યું કેવું છે અંધેર.
સંપે એની જાયે ઝેર.
સંપે સ્વામી લીલા લ્હેર.

ધાંધજો—તાલ મેલ તે ખુબ લગાડી.
જુની—કજીઓ કેવો ઊભો કીધો.
નવી—જા જા નાહક લડાવી માર્યાં.
જુની—નહીં તો થાત આ વ્હેમી સીધો.
મુરખ બાપુ તમથી હાર્યા.
કંથ હવેથી સંપજ કીધો.
હેં હેં હેં હાં–હાં–કેમ૦

બા સુ૦— ૭૮

જે પ્રાણથી પ્રિય સ્વામીની સંગે સદા રંગે રમી.
તે પ્રાણ પ્રિય પતિ ચરણને થઉં શરણ હું પ્રભુને નમી.
ધિક્કાર છે કુસંપીને કુસંપના કરનારને.
શાબાશ વાર હજાર છે પર દુઃખ દુર કરનારને—

સઘળાં— ૭૯

કાઢ્યો પ્યાર રાખી જુઓ સાર.
કુસંપીને ફળ આવાં મળનાર—

કુસંપ કોવચ જે જન ચોળે.
કાયર કાયર થઇને છેવટ વણુ મોતે નક્કી મરનાર–
ભુલી ચુકી ભાન જે ખારીલા હેવાન રહે.
જયચંદ સમાન તે દુઃખ પામશો.
રાખે સંપ જે પામે જંપતે
નાશની નિશાનીએ નક્કી આ કુસંપ છે.
સંપથી સદાય જંપ સંપથીજ જય.–

સમાપ્ત.

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો શ્રી દેશી નાટક સમાજનો મુકામ હોય ત્યાંથી અથવા અમદાવાદ તળપદમાં પ્રગટકર્તા પાસેથી મળશે. માટે જેઓ સાહેબને જોઈતાં હોય તેણે રોકડી કિંમતથી મંગાવી લેવાં અગર વેલ્યુપેબલ પણ મોકલવામાં આવશે. નટપેડ કાગળ રાખવામાં નહીં આવે.

	રૂ. આ. પા.
શ્રી સંગીત લીલાવતી (આવૃત્તિ ૩ જી)...	૦-૧-૦
સતી સંયુક્તા નાટકના ગાયનો	૦-૨-૦
ભોજરાજ નાટકનાં ગાયનો...	૦-૨-૦
સુભદ્રાહરણ નાટકનાં ગાયનો	૦-૨-૦
વીર વિક્રમાદિત્ય નાટકનાં ગાયનો...	૦-૨-૦
રામ રાજ્યવિયોગ નાટકનાં ગાયનો	૦-૨-૦
કેસર કિશોર નાટકનાં ગાયનો	૦-૨-૦
ભાગતરાજ નાટકના ગાયનો...	૦-૨-૦
ઊર્વશી અપ્સરાના નાટકના ગાયનો	૦-૨-૦
મ્યુનીસીપાલ ઇલેક્શન નાટકના ગાયનો...	૦-૧-૦

ઝવેરી ડાહ્યાભાઈ ઘોળશાજી

રચી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ઠે.—અમદાવાદ ડોશીવાડાની પોળ.